

1935.
március
19.

487617

I. évi. 9. sz.

1935.
március
26.

== BÁRDOS LÁSZLÓ HETILAPJA ==

A levert görög forradalom

MÉLIUSZ N. JÓZSEF: *A torkokba fojtott szó*

Szilágyi András: Mécs László Erdélyben

Dániel János: *A numerus valahikus és a meghátráló kisebbségi középosztály*

Lili Körber: BIROBIDZSÁN

Egon E. Kisch: *Megfürödtem a lourdesi csodavízben*

Ernst Toller: **Börtönversei**
(Gréda József fordításában)

Gyárfás Endre: *Vaida zsidófasizmusa,*
Radó Árpád regénye stb., stb.

Ára 3 lei

A levert görög forradalom

A görög forradalmat, amint előre látható volt, leverték. A kormány győzött a lázadó tábornokokkal és az öreg Venizelossal szemben. A forradalomba bevonták az alsóbb néptömegeket is, bár kétségtelenül mindvégig megmaradt annak a katonai jellege. A lázadó matrózok és gyalogság és tüzérezredek között azonban fegyvert ragadtak az elkeseredett kispolgárok, a munkanélküliek és jórészt a diákság.

Hogy ez a széles rétegeket átélő felkelés mégsem tudott győzni, annak nemcsak az az oka, hogy amíg a tömegek életüket és vagyonukat áldozták fel, Venizelosz a „függetlenné kikiáltott Kréta szigetről” hátmögötti biztosító megbeszéléseket folytatott az atheni kormánnyal s nemcsak az az oka, hogy a forradalmárok nem rendelkeztek repülőgépekkel és keves volt a lőszerük, hanem a bukas magvát magában rejtette, egyedül az a körülmény is, hogy ennek a forradalomnak nem volt semmi ideológiája.

Tulajdonképen senkiséim tudta, Görögországban az elmúlt hetek alatt, hogy miért harcol. A macedonokat a nemzeti elkeseredésük dobta a harcpontra és ez a körülmény indokolja, hogy Macedoniában ért el legkönnyebben átütő sikert Venizelosz és tábornokainak a mozgalma. A polgárság forrongó részét főképp azzal rémitették meg, hogy a kormány vissza akarja vinni az elűzött uralkodóházat, magukat a katonákat pedig tisztjeik kergették a lázadásba. Azok a tiszték, akik sérelmi politikát üztek.

A főiskolai hallgatóságot már szociális elkeseredés vitte a forradalmárok táborába, az hogy Görögországban ma már éppen olyan nagy az intellektuális állásnéküliség, mint más országokban.

Venizelosz, akit az olaszok sugalmaztak, alkalmasnak találta az időt arra, hogy néhány, az ügynek megnyert tábornokkal, néhány főlisszettel együtt belefogjon a nem egészen kilátástalannak tetsző vállalkozásba. A forradalmárok doyenje azonban ezuttal is volt annyira óvatos, hogy vagyonát átmentette előbb külföldre, ugyan-

ezt cselekedték a többi alvezérek is mielőtt hozzáfogtak volna a vállalkozáshoz és amíg Kréta szigetén Venizelosz nyugodtan olvasta az Odyszeát, két fia Párisban billiárdozva várta az események kifejlődését.

A görög forradalom elbukott, a kispolgárság és a berántott parasztkok, elkeseredett nemzetiségek, munkanélküli munkások isszák meg a megtorló intézkedések le-

vét. Bár nekik lett volna a legkevesebb hasznuk abból, ha történetesen győztek volna. A Bulgáriába és a többi országokba átshökölt magasrangú tiszték pedig előveszik „megspórolt drachmáikat” és nehéz honibuval várnak, amíg Venizelosz nem szervez megint egy forradalmat könnyen lázadó flottával, pár ismét elégedetlen generálissal és becsapott tömegekkel.

Farkas László:

Horia parasztforradalmának 150 éves évfordulója

A román parasztság, a román nép és az összes elnyomottak most ünneplik Horia forradalmának százötven éves évfordulóját. E forradalomról óriási irodalom, rengeteg történelmi dokumentum maradt hátra a bucuresti, budapesti, bécsi, berlini könyvtárakban. Ennek ellenére nem mondhatjuk azt, hogy e forradalom jellegét teljesen tisztázták volna. A történétírók nagyjából a Horiával ellentétes osztályok emberei voltak és így a Horia forradalmat is egyoldaluan állították be és legtöbbször ellenséges szemekkel nézték.

A legtöbb történétíró, például Vaida, szeretnék a Horia forradalomban elsősorban nemzeti jellegét kidomborítani.

Mint minden népi megmozdulásnak, ennek is rövid, világos és átható jelszavai és követelései voltak. Osszák fel a nemesek földjeit a parasztkok között, legyen a nép szabad; az urak is fizessenek adót, éppen úgy mint a nép.

Most történt meg először, hogy az osztályöntudat ily pontos és félreérthetetlen formában jelentkezett. A parasztkok maguk féltékenyen vigyáztak arra, hogy a forradalom megtartsa ezt a jellegét. A vezetők kivétel nélkül jobbágyok, szegény

parasztkok voltak és nemes közöttük csak egyetlen egy akadt.

Éppen a mozgalom alulról kirobbant jellegének tulajdoníthatjuk azt a körülményt, hogy a Horia forradalomban mint azt Acsádi Ignác ki-tűnő magyar történétíró tanúsítja, magyar parasztkok is részt vettek. A többi történétírók, magyarok és románok egyaránt természetesen letagadják és elhallgatják ezt a fontos ténytet.

Népforradalom volt ez olyan társadalmi rendszer ellen, amely már akkor megérett a pusztulásra. Éppen ennek a szociális jellegnek, a hatalmas mélyről feltörő megmozdulásnak tulajdoníthatjuk azt a példátlan kegyetlenséget, amivel a hatalmukat féltő uralkodó osztály vezetői a forradalom vezéreit elpusztították. Horiát és Closcát láncra verve vitték végig Erdély falvain, hogy kitegyék őket a közmegevetésnek. Azután halálra ítélték őket és a halálos ítéletet vadállati kegyetlenséggel hajtották végre. Előbb minden egyes tagjukat, izüket kerékbe törték, azután fejüket és testüket földarabolva közszemlére tették ki. Crisan nem várta be, hogy ugyanez a sor érje. Mielőtt még elkezdhették volna a habsburgi kivégzési ceremóniát, a börtönben bocskorszijjára akasztotta fel magát.

Szilágyi András:

Mécs László Erdélyben

Ahogy belépek Mécs László szavalóestjének, a katolikus gimnáziumnak színhelyére, megcsap a régi gyerekkori hangulat. A falakról papok néznek le ránk, a terem pattanásosarcu sápadt ifjakkal, apácákkal, zászlóanyákkal, szivgárdatagokkal van színültig tele. Ő timisoarai piarista gimnázium, ahol három évet szenvedtem középiskolai rabságban. Ő hittanórák, plébániák. Ti babot evő kispapok, padtársaim, akiket Haeckel és Darwin érveivel támadtam valamikor s akiket láttam fiuból férfivé és zsirbő plébánossá terebélyesedni idők folyamán. Itt vagytok hát mind?

Két harmadrészben nő, egy harmadrészben férfi Mécs László közönsége. A szivgárdák, a katolikus ping-pong fiúk, az énekkarok és kongregációk hivatalos költője ő, akinek tiszteletére körülbelül nyolcszáz ember gyült itt össze és türelmesen várakozik este héttől fél tízig, amíg megérkezik a költő és pódiumra lép. Előbb azonban Sulyok István képviselő áll ki az emelvényre. Ő mondja a bevezető szavakat, mert nálánál jobb ember erre a célra nincsen. Hiszen erdélyszerte mindenütt ismerik a mindenkit szerető, senkit sem gyűlölő krisztusi szívét. Aztán — rövid zongoraintermező után — jön ő; középkori ember, testes, jóltáplált, amit a fehér reverenda diszkrétén, ügyesen takar. Paposan összefogja kezeit. Aztán szaval. Tudja jól, hogy mi folyik a világban. A szegénységet nem kerüli ki bölcsen, mint mások, kölniviz szagu klerikális költők. Egyik versében a szlovenszói zsellércsaládról beszél; az öreg zsellér menne dolgozni, de nincs hová, a fiai apró tolvajok s az öreg leüli helyettük a télen a kapott pénzbüntetést. Másik versében a hittanóráról szól, ahol a gyerekek egyelőre mind egyformán kedvesek, gyermekek. Mécs László meggyászolja azt, hogy mire felnőnek a gyerekek, különböző kasztokba kerülnek, egyikből szegény napszámos lesz, másiból földesur, harmadikból munkás s az osztályellentétek szaka-

décai örökre elválasztják őket. Mécs fölveti a szociális kérdést, hogy azután papos módon elkenje azokat. A szegény zsellér feleségének természetesen a vallás a vigasza. Nála minden szociális bajra Krisztus az 'ir.

Röpködnek a versek, "suhannak a percek s közben sok minden fejembe ötlük. Így: eszembe jut az is, hogy a magyar klerikalizmusnak ezt a költőjét tulajdonképpen zsidók, hazátlan bitang emigránsok "fedezték fel". Első versei Gömöri Jenő emigráns lapjában a Tüzben jelentek meg Bécsben. Azt is tudom róla, hogy az akkoriban szélsőbaloldalinak számító magyar avantgardista lapokat: a Mát, az Akasztott embert, az Éket is olvasta szorgalmasan Hét éven keresztül a Korunknak is nemcsak hü olvasója, de előfizetője volt. Mécs Lászlóban a költőben a katolicizmusnak ősrégi hajlékonysága és alkalmazkodó képessége nyilvánul meg. Aki éveken át követte Mécs verseit, az fölfedezhette bennük az izmusok összes külsőségeit és technikai vívmányait. Átveszi a külső formákat, hogy megőrizze a konzervatív lényegét és mondani valót: körülbelül így foglalhatjuk össze Mécs költészetének belső lényegét.

Vannak papok akik méhészkednek, vannak akik rózsákat oltanak. Vannak akik kártyáznak és isznak. Vannak papok... Mécs ezzel szemben verseket ír. Ő "a korról haladó költő", ez azonban nem elég az üdvösséghez. Vannak pszichológusok, akik azt állítják, hogy a költészethez tehetség és ihlet is kell. Ez azonban csak előítélet. A költészethez csak szorgalom kell, idő, falusi vagy kisvárosi magány, esetleg jómód. Aki nem hiszi ezt el, az olvassa el egyszer Mécs László verseit, vagy menjen el a legközelebbi szavalóestélyre. Mécs László Európa legszorgalmasabb költője. Ennek ellenére, vagy tán épp ezért, még az "ókatolikus" Babils sem állhatta meg, hogy meg ne jegyezze róla: „Éz az ember úgy

ágál itt, mintha fákllya volna, pedig csak mécs”.

Gaal Gábor évekkal ezelőtt hosszú cikkben foglalkozott vele, az esszéjében Gaal a maga objektív, nyugodt módján körülbelül arra lyukadt ki, hogy Mécs költészelete ugyan gyenge, silány anyagból való, de hogy ennek ellenére tagadhatatlanul nagy hatása és állandó közönsége van, ennek oka az, hogy fehér reverendájában mutatós ember, jó hangja van és jól szaval. Most, hogy előttem áll Mécs László, rájövök arra, hogy Gaal Gábor gyökeresen tévedett. M. L. pontosan úgy recitál, ahogy verset ír. Lehet, hogy betévedt valami munkásszínpadra, haliott szavalni egy-két Reinhard színész, de — éppen úgy mint a verselésnél — csak a külsőségeket sikerült ellesnie. A művészetet nem leste, nem leshette el. Különbözik ugyan hat, mint egy harmadrangu vidéki színész, aki a hatás kedvéért reverendát öltött magára. Hogy mégis rengeteg — főleg női — rajongója, hiva van, ennek okát másban látom. Mécs László, amilyen szorgalmas, termékeny és könnyen dolgozó ember, megverseli az összes magyar költőket a kilencszázas évektől kezdve napjainkig. Minden versében más és más költő, más és más régebben megírt magyar vers él. Egyiknek Ady Endre, másoknak Tóth Árpád, harmadiknak Szép Ernő a motorja. E költőket tehát az elmaradt nivóju közönség Mécs László feltalálásában, elbanalizálásában kapja meg. A hatás titka tehát itt ugyanaz, mint Zerkovitznál és a könnyű zene összes többi iparosainál. Akik e „fülbemászó” dalmokat áhítják, azoknak legtöbbször nem kell a klasszikus zene, még akkor sem, ha kedvenc zeneszerzőjük a melódiákat egyik vagy másik klasszikustól kölcsönözte.

Mécs László — a fentebb elmondottak ellenére — ma a katolikus anyaszentegyháznak legjobb rimkovácsa és valószínűleg legboldogabb embere is. Vetélytársát Sik Sándort hosszú tusakodás után sikerült háttérbe szori-

tania. Ahová megy, ott mindenütt olyan ünneplésben részesítik, amelyben Ady Endrének sohasem volt része.

E versek előtt megnyílik minden katolikus lépcső és minden szív. Mécs László hatalmas karrier előtt áll. Hogy a verselő, irodalmár papok a magyar világon belül karriert csináltak, arra több példát tudnánk fölhozni. Mécs csöppnyi

tehetsége is elég ahhoz, hogy — idővel — magas klerikális pozícióra tegyen szert. Ebben viszont feletteseinek van igaza és nem nekünk. Mert — ha e versek művészi értéke csekély is — de agitativ haszna kétségtelenül nagy. Mécs László ha közepes költő is, de a magyar katolikus egyháznak egyik legnagyobb agitátora.

Szerkesztőségi posta

Kézirat beküldők. Nagyon sok érdekes és érdekes irast küldhetnének, riportot a maguk és társaik életéből, a környezetükből, akik ma öbnyire versekkel árasztanak el bennünket. Szívesen fogadunk bárkit munkatársunkul, akár van neve már akár egészen ismeretlen. Versekből azonban csak a legjáva termésre szorítkozhatunk.

K. Ella Cluj. Küldjön más írást. Egon Erwin Kisch ausztráliai kalandját már mi is megirtuk.

Oradea Tudor Vladimirescu. A versforma egyéni, nem is volna rossz, de nem szeretjük ha álnevekkel fordulnak hozzánk.

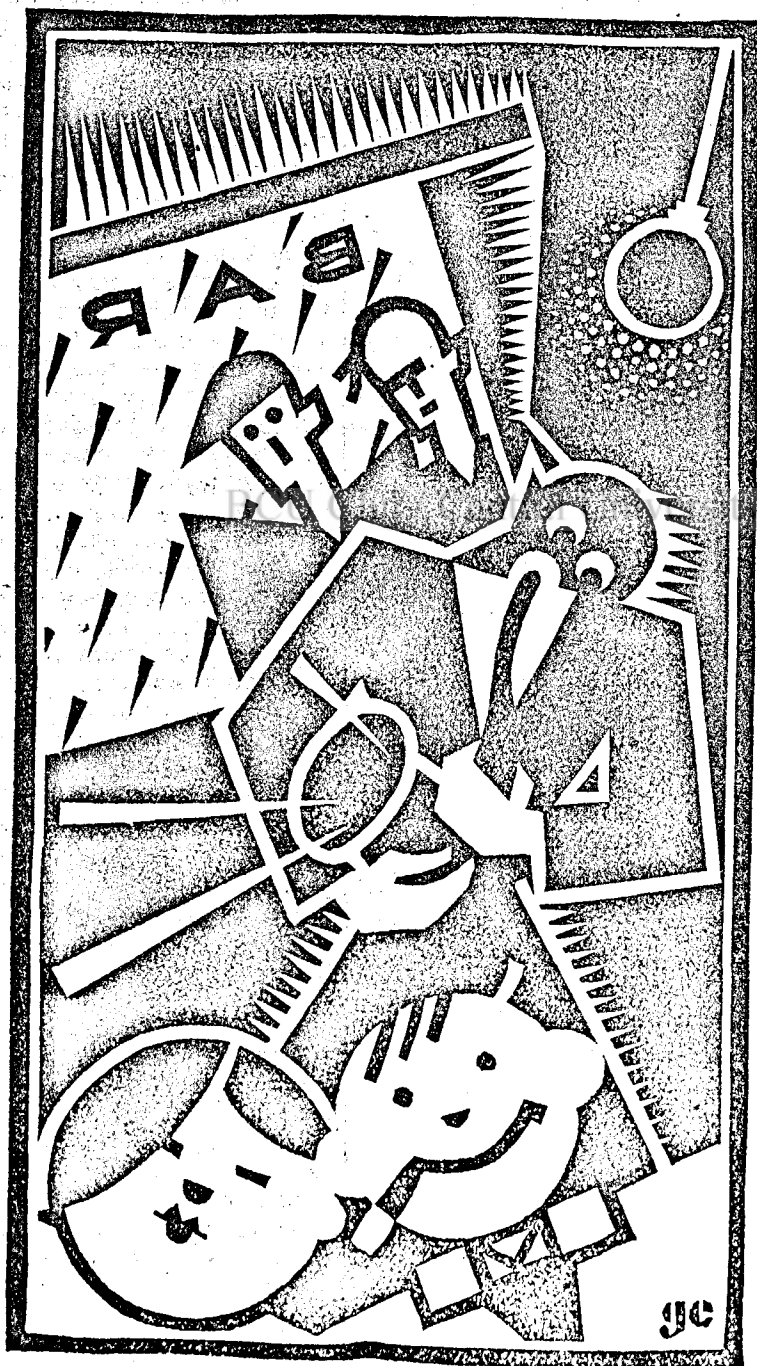
S. Ernő Brasov. Prózát kérünk. Ha tud, küldjön gyári riportokat, szociográfiai felvételeket. A versei nagyon jók, ha lehet közöljük.

Hitler szerelem. Mi is olvastuk, hogy a berlini kutyakiállításra nem engedték be Hitlerék a magyar kutyákat. A pesti diktátor pulik hiába csaholnak a horogkeresztis holdvilágra, Hitleréknek nagyobb ambíciójuk van annál, hogy Gömböst öleljék a keblükre. Legfeljebb titokban grájfolgat egyet-egyét a Führer, nehogy megbántsa a belgrádi vagy bucerestii érzékeny sziveket.

Abesszinia. Itt írjuk meg, hogy Abessziniában úgy történt meg a mozgósítás, hogy Ras Tafari „Juda oroslánjának“ a hadisátrát kitétték a mezőre, körülvették a törzsfők és a sejkék. A papok pedig kihirdették a bevonuló katonák előtt, hogy aki a háboruban el fog esni, azonnal a mennyországba jut. Képzeljük, hogy repes most már a fekete harcosok szive egy kis hősi halálért.

*
A kiadóhivatal keres Oradean ügyes és szorgalmas fiatalembert, vagy leányt, aki az általunk megadott címeket felkeresi előfizetésért. Fixet és percentet adunk. Jelentkezni személyesen délután 4 órakor Str. Alexandri 11 szám.

*
Keresünk valamennyi erdélyi városban, az ott felállítandó kiadóhivatalunk vezetésére megfelelő férfit, vagy nőt. Fixet és percentet adunk. Ajánlatokat a kiadóhivatalba kérünk. Oradea, Str. Alexandri 11.

Grünbaum Ernő linója

Gyá fás Endre:

Vaida „zsídó” fasizmus

A történelem ismétlődése nem isten-csuda. Azonos okok, azonos eseményeket idéznek elő és ha Bécsben megtörtént, hogy a horogkereszteseket zsidó nagytőkészek finanszírozták, nem kell hátravágódni annak a megismerése előtt sem, hogy a *numerus valahicus mozgalom atyja, mint né mely lap leplezte, hány zsidó vagy kisebbségi vállalat igazgató-ságában szedi a tantiémeket*. Hol van az a naiv ember, aki azt meri állítani, hogy fasiszta csak az lehet, aki nem esett át a cirkumcizió?

Nem feltűnő e például, hogy Vaida mennyire felkészületlenül indította meg akcióját? A numerus valahicus ideológiája még ma is fejletlen, de még ennire is csak az utóbbi két hét alatt jutott el. Valósággal a szemünk előtt nőtt elmélettel, a szemünk előtt korrigálták „ez nem lesz jó, ehelyett ezentul mást mondunk”... ilyenformán látszik, hogy ad-hoc indult az egész, mint amire hirtelen szükség van.

Szubjektíve, hirtelen kellett mert: Maniu programja, ha kevesebb ügyességgel is, de magába foglalta ugyanazt a nemzetiség-ellenes programot, mint a numerus valahicus, ám olyan utakra kanyarodott, amely nem vezet egykönnyen a hatalomhoz, már pedig Vaida nem akar örökké ellenzékben ülni,

Objektíve viszont: Maniu jel-szava olyan zsillipek megeresztésével fenyegetett, mely a jelenleg nyeregben ülő finánc érdekeltségeket, köztük véletlenül zsidókat is, kipottyantott volna a hatalomból.

Az utolsó pillanatban — ezen veszedelmes ponton — találkozott e két érdekelttség. Vaida és a fenyegetett tőkecsoport. A találkozásból hirtelen megszületett a numerus valahicus, mely szemben a tömeg elégedetlenséggel főleg a kispolgári elkeseredés figyelmét eltereli a monopol tőke ma nyeregben ülő érdekcsoportjától és a nemzetiségi bérmunkás, intellek-

tuel és kispolgár ellen fordítja. „Ha ezek nem volnának, minden rendben volna” mondja Vaida.

Zseniális sakkhuzás volt. Azt a fasiszta csoportot, (emlékezzünk Bocu Sevérré) amely Maniura épített, egyelőre tönkretette. Maniuké visszatértek a „demokrácia” emlegetéséhez. Milyen szomorúan csikorognak szájukban ezek a megrozsdásodott szavak!

A vélemény-nyilvánítás mai viszonyai között csak az események

maguk leplezik le ezeket a játékokat. Látjuk, hogy Vaida programját, vagy Maniu demagógiáját lényegében megcsinálják a többi pártok is. A nemzeti munka védelméről szóló törvény körül kevesebb görögützet gyújtottak, a nyelvvizsgákat lehetőleg csendben csinálták, de a fasizmus beépítését és hátvédének megteremtését ők is elvégzik.

Olyan szorgalommal, melyen ér-zik, hogy minden perc késő...

Budzislavski:

Mit hoz Simon berlini útja?

Sok barátja által bekerítve Németországot szívélyesen meghívják, hogy lépjen be valamennyi Harmadik Birodalom ellen létesített szövetségbe. Sőt! Anglia és Franciaország hajlandó Berlint is megvédeni a hirtelen légi támadások ellen. A hatalmasok egyesültek és Németország végre hajlandó a regionális paktumokat nem teljesen visszautasítani, hanem elhuzni ügyes manőverrel.

*

Tartsuk magunkat a londoni összejövetel hivatalos kommunikációihoz. Az angol miniszterek a német fegyverkezéssel szemben a francia okmányok által animálva fölújították a régi ententó, helytelenítették a szerződésellenes német fegyverkezést, dicsérték a Népszövetséget és óvták a világot a Németország által elindított fegyverkezési versenytől. A hangnem félreérthetetlen: Németország nyugodtan eltemetheti angol szövetségi terveit.

De mit ígért ezenkívül Anglia? Először is csatlakozott a római egyezményhez, amely megóvjja Ausztria függetlenségét és integritását. Másodsor: Anglia ajánlja a keleti paktum megkötését, de ebben az irányban nem vesz magára kötelezettségeket. Harmadszor: Anglia azt javasolja, hogy a versaillesi szerződés katonai klauzuláit általános felszerelési

megegyezéssel helyettesítsék. E klauzulákat tehát nem kell megszüntetni, hanem olyan klauzulákkal kell helyettesíteni, amelyek megkötik a többi hatalmek kezét. Ennek feltélen előfeltétele, hogy Németország csatlakozzék a keleti paktumhoz és a római egyezményhez. Negyedszer: bár nem mondják meg nyíltan, mégis világosan látszik, hogy a francia-angol légi egyezmény már kész; ehhez az egyezményhez csatlakozni fog Belgium és Olaszország is. Ez az egyezmény biztosítja Nyugateurópát a légi támadásoktól. E paktum defenzív természetű és nyíltan németellenes. Az angol-francia katonai légi egyezmény az egyetlen megfogható eredménye a londoni tárgyalásoknak.

Németországnak nyilatkozni kell: a keleti paktumról, az osztrák problémáról, a Népszövetségbe való visszatérésről, a leszerelési konferencián való részvételről. Más szóval: Föl kell adnia eddigi külpolitikáját, le kell mondania expansió törekvéseiről, a fegyverkezést le kell állítania, tehát minden oldalon kapitulálnia kell. Különben... Különben Franciaország Anglia beleegyezésével nyíltan németellenes keleti paktumot köt Prágával és Moszkvával... Az események kimenetele még bizonytalan.

Dániel János:

A numerus valahikus és a meghátráló nemzetiségi középosztály

Vaida a cluji nemzeti színház pódiumán, ahol hazafias román tömegekkel és vasgárdista fiatalokkal állott szembe, és a kérlelhetetlen cinizmus hangján beszélt a nemzetiségekről. A gyűlés után néhány napra azonban felkereste őt lakásán két kisebbségi újságíró és azoknak megnyugtatóan sugta fülébe, hogy az egész numerusz valahicus csak azt a célt szolgálja, hogy a román elégedetlenségű nacionalizmus viharos kirobbanását elkerülje.

Nem kétségtelen, hogy Vaida ezt a kijelentést csak azért tette, hogy a kisebbségek általános felzúdulását elültesse és ezáltal akciójának legkomolyabb akadályait elgördítse újból. Azonban van abban is valami igazság, hogy a numerusz valahicus mögött inkább ilyen és ehhez hasonló manővrozás, mint a román elem érvényesítésének őszinte és becsületos szándéka húzódik meg.

Mert ha Vaidát valóban az hatotta meg, hogy a román intellektuel réteg munka és kereset nélkül az elszegényedés veszélye előtt áll, pillanatig sem habozna, hogy olyan megfelelő kormányintézkedéseket követeljen, amelyekkel valóban, komolyan és hatásosan lehetne a bajon orvosolni. De az az üres agitáció, amit ezzel a kérdéssel kapcsolatban a kisebbségek ellen folytat, nem mutat egyébre, mint hogy a kérdést inkább csak politikai fegyvernek, mint új és üdvöztető kormányzati rendszernek használja.

A szabadelvű és független bucurestii sajtó már a mozgalom indulásakor megírta, hogy a numerusz valahicus nem egyéb politikai megtévesztésnél. Vaida élesen kifakadt az ilyen beállítás ellen és amint ilyen megszorult állásban szokták a politikai kalandorok, lezsidózták a cikkek szerzőit. Ezzel a kijelentéssel

azonban, hogy „a viharos kirobbanást akarja elkerülni” Vaida megcáfolhatatlanul tett tanuvalomást a „zsidó sajtó” igazsága mellett.

Annyit el kell ismernünk a Vaida javára, hogy a megtévesztés, vagy a román sajtó megfogalmazása szerint a „diversiune” különösen és talán általa sem remélt mértékben sikerült. Már az első cluj konferenciáján nyilvánvalóvá vált, hogy azok a nacionalista rétegek, amelyek „viharosan akartak kirobanni” a kisebbségek ellen, fenntartás nélkül csatlakoznak hozzá. A színház első padosoraiban megjelentek Goga cluji sakkfigurái is. Mindjárt mellettük a liberális párt szélsőséggel kacérkodó elemei ünnepeleskediek. Fenn a karzaton pedig a fasiszta kézfelemeléssel tüntető vasgárdista diákok tolongtak. És legujabban a lapok arról adnak hírt, hogy Ștefan Tatarescu nemzeti szocialista atakulata is megállapodást kötött Vaidával a regái agitáció egységes irányítására nézve. Ezek a mozgalmak hamar megéreztek, hogy a nacionalizmus és a megtévesztés agitációjában Vaida Sándorral nem vehetik fel a versenyt és a felőrölődés veszélye elől sietnek így biztosítani politikai konjunkturájukat, hogy rögtön az induláskor Vajda mögé állnak. A Vaida Sándor neve kiemeli a szélsőségeket abból az illegitimitásból is, amibe Duca meggyilkolása után kényszerültek, a politikai muljja és összeköttetései pedig kormányképességüket a távoli jövő zenéjéből a közeljövő eshetőségeivé teszi.

A Vajda által kezdeményezett fasiszta összefogás, melyet a numerusz valahicus körül akar megteremteni, súlyos erőpróba elé állította a kisebbségeket. Attól a magatartástól, amit a nemzetiségek a román fasiszta döntő ro-

hamával szemben tanusítanak, hosszú időkre, talán örök időkre dől el a sorsuk. És aggodalommal kell megállapítanunk, hogy a nemzetiségek nem érzik át a pillanat súlyosságát és nem lépnek fel azzal a határozottsággal és hősiességgel, amit a veszély megkövetel.

Mi volna a teendőjük azoknak a nemzetiségeknek, akiknek Vaida timisoarai szavaival: „existenciális érdekeik forognak kockán”.

Lehetetlen itt felsorolni azokat az eszközöket, amelyek ebben a harcban a nemzetiségek rendelkezésére állanak. Csak sejtetésképpen emlíjük meg, hogy a nemzetiségek összefogása, a tömegekkel való érinkezés felvétele s a gyűlések, sajtó és a parlament nyilvánosságának teljesmértékű és bátor kihasználása bő lehetőséget nyújt a harc sikeres felvételére.

Mit tapasztalunk ezzel szemben?

A nemzetiségek ezt a küzdelmet is mint minden nemzeti harcot csak a középosztályon keresztül akarják megvívni. A munkás és parasztrétegeket újból teljesen mellőzik, mert történelmi tradíciójuk szerint ezek a rétegek nemzeti kérdésekben illetéktelenek és érdektelenek. Viszont a középosztály mint minden esetben, ugy ezuttal is teljes tehetetlenségéről tesz tanubizonyságot.

A magyar sajtó például Vaida zászlóbontása után heteken át afelett vitalkozott, hogy a „numerus valahicus” a zsidók, vagy a magyarok ellen irányul elsősorban. Csak egyetlen lap akadt, amely „kiállást” mert kiállani, de az is inkább gyenge kartársai, mint a numerusz oroszánjai ellen. Bátorúsága különben is csak addig a határig terjedt, ameddig az üzleti számítások nem voltak veszélyben.

De nemcsak a sajtó viselkedett így, de méltó volt hozzá az a politikai alakulat is, amelyet ez a

sajtó képvisel. Ez a pártpolitikai alakulat egyetlen gyűlést nem hívott össze, amelyen a kisebbségek elkeseredése és igazsága megnyilatkozzék. Ehelyett egyetlen nyilatkozattal intézte el a kérdést, amelyben határozott harc megszervezésének szükségére helyett arra a konkluzióra jut, hogy egyelőre csak a legfontosabb kisebbségi jogokat követeli s ez a legfontosabb jog, véleménye szerint az eibocsátott tisztviselők nyugdíjosultsága.

A politikai meghátrálásban ennek a pártnak méltó társa volt a zsidó középosztály. Ők is rezignált hangú és érzélgős vezércikkel próbálják a Vajda által elgördített lavinát feltartóztatni. Amikor Vajda cluji beszédében nyilvánvalóvá tette, hogy az álhumanizmus és a politikai szentimentalizmus nem tudják meghatni, a zsidó nacionalista sajtó eldobva fegyverét, már csak arra törekszik, hogy a maga sovány bőrét megmentse a tüzből. Az Uj-Kelet, a Vajda Sándorral „este hétórától éjjel háromig tartó” diskusziójában olyan alázattal ír Vajda személyéről, amilyenre akkor sem reflektálhatna a fasiszta frázisokat bőfűző öregur, ha nem demagógia, hanem őszinte meggyőződés fűtené.

A németek rezervált magatartása nem lep meg senkit, mert a százados „reálpolitika”, amelynek a magyar politikusok között is vannak követői, sohasem volt egyéb, mint a mindenkor helyzettel való opportunisták megalkuvás. A politikának eme „reális” szemléletétől csak egy lépés van odáig, ahol a politikai jelmezeket pénzért árulják. Brandsch Rudolf elmélete a lojalis és nemlojalis nemzetiségekről már ebbe az utolsó kategóriába tartozik.

A nemzetiségek politikai pártjaiban mindenütt a szétesés, zül-

lés, opportunizmus és megalkuvás fertői büzlének. S nincs egyetlen megmozdulás, vagy akarás, amelyből komolyabb ujjászületés mozgalmá bontakozhatna ki.

Ilyen körülmények közt nem kétséges, hogy a nemzetiségek középosztálya nem alkalmas arra, hogy a népi jogok biztosítására

és érvényesítésére harcot irányítson. E harcok élére csak olyan rétegek állhatnak, amelyeknek van politikai öntudatuk és az öntudat mellett birtokában vannak a lelki feltételeknek is, amelyek nélkül ilyen egyenlőtlen erők között a harcot fel sem lehet venni.

Aron Cotrus:

Kaszáló paraszt

A kaszás
serényen kaszál,
karja izmos, egyenes szál.
Felszabadul nyomán a mező,
a széna szárad, a sarju nő.

Egyedül kaszál kinn a réten,
a csóvás nap fordul az égen,
időnként meg-megáll, pihen,
kaszáján csengve-pengve fen.

A kasza éles pengését
visszhangozza a messzi rét,
körül mellette mindenütt
acél kaszákat fenne üt
ezernyi őse, ki egykor régen
ugyanitt kaszált hőben, szélben.

Fordította: Kibédi Sándor

Lili Körber:

Birobidzsán

Birobidzsán városától tizenkét kilométerre fekszik a „Waldheim” nevű kollektív gazdaság. Mi teherkocsival érjük el. A kocsi mély és dagályos sárban megy előre. Az út olyan, hogy elnyelne minden autót, Ellenkezésemre elmagyarázzák, hogy három és fél évvel ezelőtt még áthatolhatatlan őserdő volt erre felé. A zsidó bevándorlók azóta kétszáz hold taigát irtottak ki és az utakat meglehetősen járhatóvá tették. Köröskörül őszi színezett fák láthatók s a Bira kék mellékfolyója, melybe belelóg az aranyos fák árnyéka. Cédrusok, nemesfenyők, nyárfák, körtefák, gummifák, hársfák köröskörül. A sűrűségben őzek, mókusok tűnnek föl. Néhány év múlva a bevándorlók, az agronomok és kertészek segítségével Birobidzsánt gazdag gyü-

mölcs és szőlővidékké változtatják át.

Az erdő vaddal van teli. Utitársamnak, Kopetz írónak nyáladzik a szája az örömtől, mikor erről mesél. A hegyekben ussuriai tigris tanyázik. Mosómedvék, közönséges medvék, rókák stb. stb. értékes prémeket szolgáltatnak. A birobidzsáni föld tele van szénnel, évenként ötszáz millió tonna szén szolgáltat, hatszáz millió tonna grafitot. Magnezit és arany is van. Rövid idővel ezelőtt még kalandvágyó fiatal emberek jöttek az arany nyomába: ma azonban már szövetkezetek vannak az aranytelepeken.

És már ott is vagyunk a „Waldheim” telepen. Alacsony, tiszta házak az országút két szélén. Bemegyünk a klubba, megnézzük a bölcsődét, az ovodát; a gyerekek

még rosszul vannak öltözve, dacára annak, hogy Birobidzsán négy nagy és tizenhat kicsi üzlet van. Az iskolában jiddis és orosz paralell osztályok vannak. Az orosz gyerekek az itteni garnizón fiaiból kerülnek ki. A mandzsuri határ közvetlen közelében vagyunk. Mikor újra kocsira szállunk, hogy megnézzük a kollektív méhészetét, egy katona kéri papirjainkat. Az Amuron túl Mandzsuriában nemcsak japán csapatok, hanem fehér gárdisták is állanak. Zsidók nem felejtették meg el Petljura, Denikin és Wrangel pogromjait. Mikor az 1929-es konfliktus kitört, a kollektívák zsidó ifjusága együtt harcolt a sorkatonasággal. Ilyen módon sikerült is rövid idő alatt döntő csapást mérni a kínaiakra. Sok kínai, koreai nem is ment vissza löbbé

TRIBÜN

A német irodalom

Kik tartanak Hitlerrel és ellene

Ez a rendkívül érdekes, tiszta szemekkel megírt írás, a legjobb német emigráns irodalmi lap a Neue Deutsche Blätter legelső számában jelent meg, szerzője Wieland Herzfeld, az irodalmi emigráció egyik vezére, a híres Malik könyvek kiadója.

Hogy viselkednek a német írók, ma a barbarizmus győzelme után? Három utat különböztethetünk meg: *Hauptmann* megéneklie a Führert és az S. A.-t. *Gottfried Benn* leszáll az elefántcsonttoronyból és *Göringgel* s *Hitlerrel* tart. *Evers Johst*, *Barthel* és *Sieburg* és más jelentéktelen, elhamvadó nevek muzsikát csinálnak a csataünnepélyhez. *Alfréd Döblin* a zsidókat halász, paraszt és harcos néppé akarja változtatni. *Joseph Roth* osztrák monarchistának nevezi magát s *Hitler* ellen a legfőbb ellenérve az, hogy valamikor szobafestő volt. *Franz Werfel* a templomba való menekülést ajánlja mindenkinek. Sok olyan is van,

aki együtt dolgozik a barna sajtóval abban a reményben, hogy talán így megment valamit egykori befolyásából. Nem veszik ezek, hogy a linta, mellyel írnak, máris barnán csillog? Ők alkuszának a történelemmel és a földgömbön csak a barna fekélyt veszik észre; azt szeretnék kivágni és lekötöni. A betegség okát nem ismerik fel.

Az írók legnagyobb része azonban mégis tanult az eseményekből. A harcos akarat egyesíti őket s a felismerés, hogy a politika nem sors, hanem feladat. Készen állnak arra, hogy ezt a feladatot a sokat ócsárolt ésszel, nem pedig varázsvesszőkkel lássák el. Ledobják, ami már ugyanis esendő és nem esnek kétségbe az élet, az emberiség és Németország jövője felett. Segítenek megteremteni egy új Németországot, amely új világ tagja lesz.

Szavuknak el kell jutnia Németországig: A *Hitler* rezsim ellen hősiiesen harcoló német munkásának tudnia kell, hogy a legjobb német írók a szövetségeseik között vannak.

A német államhatárok nem nyelvhatárok. De ha belülről kifelé csak a gleichschaltottak ugatása

és kívülről befelé csak gyengén hangzik a külföldön élők szava, akkor a németség abba a veszélybe kerül, hogy fölfalja a hitlerizmus. Az emigrációnak nem szabad csak saját életet élnie. Kötelessége az, hogy váltoóramként menjen át a határokon és segítsen és megtermékenyítsen.

A költők és gondolkozók népéről beszélni ma gunynak tünik fel. Németország mai urai semmit sem gyűlölnék úgy, mint az értelmet, a logikát és az igazságot. Ezért kénytelenek a polgári virágkor örökségeit is eltagadni. Statisztikák és történelmi események hamisításában utólérhetetlenek, éppenny utólérhetetlenek a nyelvek frázisbogyákká való degradálásában. A német nyelv művészei — *Hutten*, *Lessing*, *Goethe*, *Büchner*, *Heine*, *Marx* — megállnának szóltanul a barna brávók nyelvkincse előtt. Csak ha legyőzték majd ezeket az agy és lélekgyilkosokat, akkor beszélnek majd Németországban, az új Németországban megint igazán németül. Hogy ez minél előbb megtörténjen, hogy a német nyelvet ne felejtsek el, ezt a feladatot szolgáljuk valamennyien.

eredeti hazájába, hanem Szibériában maradt, ahol önálló kollektívát is alapítottak.

A „Waldheim” kolchos főleg főzeléktermelésre és tejgazdaságra specializálta magát. Két fiatalember kalauzol a földeken. Erősen őszies már az idő, a főzeléket már bevitték, csak egy-egy tök csillog ki a fűből, amit Ljova Rjesnik kertész megsimogat a lábujjával. Különböző sikeres nemzési kísérletekről beszél nekünk, kertészbravurokról, melyek gyönyörűen beváltak itt, Szibéria közepén. Legnagyobb fájdalma: a munkaerőben való óriási hiány.

A mézet szintén exportálják.

Az uton visszafelé a tanítónő szeretne visszatartani minket; a klubban ma új darabot játszanak, néz?ük meg az új ebédlőt, ahol egyszerre ötszáz ember eszik, nézzük meg a pékészetet, a mosodát. De sietnünk kell, a kocsis learatott földek között megy, hátára az őserdő.

— Milyen nagy a birobidsáni rajon? — kérdem kísérőmet.

— Hetvenczer quadrát kilométer, nagyobb, mint Hollandia és Belgium együttvéve, hatvan százalék erdő. Az 550 kilométer hosszú Amur a határ. Ennek két legnagyobb mellékfolyója a Bira és a Bidzsán, ezek után nevezték el az országot. A folyókban óriási energia rejtőzik, melyet azonban még nem tudunk kihasználni.

— Mi volt itt a zsidó bevándorlás előtt?

— A zsidó kolonizáció előtt az akkori telepések hetven év alatt csak 14500 hektár földet tettek termékennyé. 1932-ben, tehát a zsidó kolonizáció negyedik évében már 28.000 hektár földet műveltek meg, dacára annak, hogy a feltételek kedvezőtlenek voltak, árvíz volt és a mandzsuri események is hátráltatták a fejlődést. Az itteni kollektívákat a kormány is támogatja, sőt a külföldi sem hagyja cserben. Amerikai zsidók pénzt és gépeket ajándékoztak nekik. Az ugynevezett északi lakosság sokat tesz a primitív őslakosság érdekében. A goldok, jakutok, tungozok főleg vadászattal, halászattal foglalkoznak. Részükre iskolákat rendeztek be, a fiatalság számára szak és főiskolákat a fővárosban. Sok orvosi állomást is alapítottak. A birobidsáni rajonban különben sok gyógyforrás is van, melyekből pár év múlva fürdőhelyek lesznek.

Három szonett ERNST TOLLER:

A foglyok dalai

cimű verseskötetéből

Gréda József fordításai

Az erdők

*Az erdőket a messzi láthatáron,
mik este szellőt lengetnek felém,
mily békés, szálló vágygal nézem én,
hogy közben cellám vad kinja ne fájjon!*

*Ugy szorítom a homlokom a rácsra,
hogy a vasrudon vércseppet hagyok;
Rühös kutyánál koldusabb vagyok,
sebzett vadnak vagyok a vonítása.*

*Ti lucfenyők, otthonmelódiákkal,
s ti erdők! Minden fátok védő sort állt
távol föld boldog, szép ifja körül...*

*Mikor hallok már zugástokon által
rezegni halkán magasságos zsolnárt
a lelketek ölelő mélyirül?*

Az éjszakák

*Csendben sirnak az éjszakák alattad,
gyermekcipő kopog a faladon.
Nyujtod kezed s kérded: kinek adom?
Aztán tudod, hogy a köveknek adtad.*

*Az éjszakában dac van. Óh, de mennyi!
Vad sóhajok s üvöltés: hol egy asszony!
A vér nem türi, hogy tétlen virasszon,
a szálló vágy sosem tud megpihenni.*

*Az éjjel csupa sosehallott ének:
mint selyemlepkék kelnek ki az éjnek
csendes mélyéből, fényes harmatából;*

*megfognád őket, de mind tovaszáll,
nincs ut hozzájuk se közel, se távol,
a daltamuk nem hallod soha már.*

Találkozások a magánzárkában

*A tárgyak, melyek úgy néztek feléd
kezdeiben mint gonosz, rosszkedvű kömek,
hozzádsimultak. Félszed semmivé lett
s azt sem tudod, mihez is nyulj elébb.*

*Csak nézed: jönnek, egyre közelebb,
a vizeskancsó simul a kezvedbe,
az éji bogár szép, százszerű lepke,
a priccs, a zsámoly kifekszik eléd.*

*S a rácsosablak is, mit oly letörve
láttál s mibe mint áruló tükörbe
néztél, hogy lássad s fájd rab-voltodat:*

*a rácsosablak sem halált mutat.
Szeliden szólit: Gyer, nézd rajtam át
a szálló felhők mesevárosát.*

Toller a haladó német irodalom egyik legnagyobb nemzetközi neve. Ezt a három verset foglyágában írta. Liebknecht levett forradalma után került börtönbe. Toller neve különösen izgalmas atmoszférába került a Pen Klub legutóbbi raguzai kongresszusán, ahol javaslatára megbélyegezték az összegyűlt írók a horogkereszties terrorizmust.

Egon Erwin Kisch:

A lourdesi csodavizben

Három fürdőmedence áll előttünk, de csak az egyik van vízzel tele. Az egyik fürdőmester, hatalmas alak vércseorral és fehér szakállal, úgy néz ki, mint valami hamisítatlan alpesi vadász. Fiatalabb kollégája már világfi, aki finoman értésünkre adja, hogy az inget kivéve mindent rakjunk le magunkról. A hosszú ir zárandók hozzám fordult: „Mit mondott? Mit mondott?” De még mielőtt lefordíthatnám neki, a fürdőmester már angolul ismétli felszólítását.

A fürdőmedence felé két csőforrás, most el vannak zárva. Be kell lépnem az álló vízbe, abban a vízben fürödtek előttem az összes betegek, bénák és bélpoklosok, az összes tiszták és tisztátlanok, mindazok, akiket hordágyakon és tolszékeken hoztak ide és mindazok, akik gyalog járhatnak.

A barlangforrás vize naponta 122 hektoliter vizet szállít. Naponta ezren isznak ebből a vízből és töltik meg kulacsukat, azonkívül a világ minden részébe szállítják ezt a vizet. Már régen gyanakodtak, hogy ezt az óriási vízmennyiséget nem nyerhetik a barlangforrásból, legfeljebb a Gave de Pau folyóból, melyet a zárandóknak mint csodavizet ajánlanak. Az egyházi hatóságok azt állítják, hogy a felesleges vízmennyiség a rózsafüzérkápolna rezervoárjából származik, melynek ajtajára ki van írva:

A belépés szigorúan tilos!

Igazán csak csodarezervoár lehet melyről el lehet hitetni, hogy megtölti a fürdőmedencét minden fürdő után. A fertőző betegeket és a bőrkütiéseket állítólag csak a végén engedik a medencébe, szivbajosok

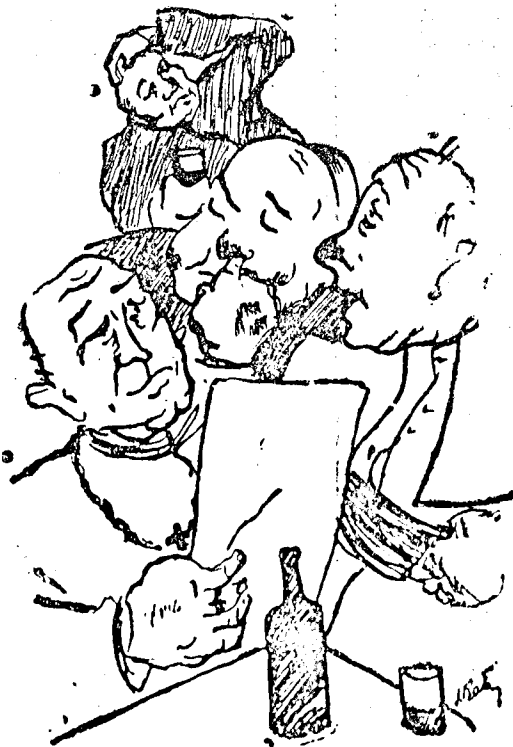
és tuberkulotikusok egyáltalán nem fürödhetnek. De ez csak azokra vonatkozhatik, akiket egyenesen kórházból hoznak ide. Aki a saját lábán jön ide, azt nem vizsgálják meg. Engem legalább is nem nézett meg senki.

Fürdőtársaim mellén különböző érmek csillognak. Persze hiba volt tőlem, hogy erre nem gondoltam és hogy inkább uszónadrágon és lepedőn járt az eszem. A medence lépcsőjére elsőknek a hosszú ir zárandók léptek. A vadászó-ápoló és a világfi-ápoló jobbról-balról közrefogják, de az ir hirtelen felordít: „No!” Es undorodva elfordul: „No!” (Nem!)

A fürdőmesterek vállat vonnak, ugylátszik, hozzá vannak szokva vendégeik menekülési kísérleteihez és a következőnek intenek. Ez én vagyok. Ingben lépek a medencébe. Erre egy kötenyt nyujtanak nekem, amit magamra kötök. A kötényt vízbe. Ugyan hány beteg hordta előttem ezt a kötenyt és micsoda betegek? Óh uszónadrág, uszónadrág, miért maradtál otthon?! Rajtam a kötényt, csak most vehetem le az inget — szemérem az utolsó pillanatig!

„Imádkozza el velünk, ami ott áll

a táblán” — szól németül hirtelen a világfi fürdőmester és rámutat a medence felett lógó négy plakát egyikére. Ugyanabban a pillanatban két kar megragad és mialatt a férfiak elimádkozzák azt, ami a plakáton áll, lerántanak a lépcsőről és benyomnak a hideg, zavaros vízbe, annyira, hogy a víz a számig ér. Ott állnak mellettem, testemet a víz alá nyomkodják és velem együtt imádkoznak, aki a jobboldali imatáblára meredek és az ajkaimat mozgatom. Akkor aztán lábaimra állítanak, az egyik mester egy Mária-szobrot hoz, olyasfélé, amit Lourdesben egy frankért meg lehet venni. Éppen azon gondolkodom, hogy miért nem vettem nagyobb, mondjuk egy két frankosat, amikor a kis szobrot az ajkamra nyomják. Minden betegnek fürdés után meg kell csókolni ezt a szobrot. A két férfi felsegít a lépcsőn, az egyik megragadja az ingemet — óh, fürdőlepedő, a fürdőlepedőm otthon! — itt nincsen semmi lepedő, de hová is gondoltok: egy, a szent vízben megmártogatott testrői csak nem illik a vizet letörölni! Rámadják az inget és amikor így a szeméremérzetnek elég lett téve, leveszik rólam a kötenyt...

Az ujság falva

Tudja Ön már,
 hogy mi az a

TRITON V I Z ?

Méliusz N. József:

Irodalmi jegyzetek

A torokba fojtott szó

A vasöklök napjait éljük. A vasöklök szétverik könyveink szedését, kiütik alólunk a radikális polgári lap hasábjait, ahol még megszólalási szabadságot reméltünk, a vasöklök simán, elegáns mozdulattal kitörlik írásunkból a mellbevágó mondatot és mert a torokunkban ott ég a kibeszélés kényszere, a megsemmisített betű, a széttuzott szólási lehetőség, keserűen, az írógépet sarokba vágva ülünk íróasztalunk felett s gondolkodunk, hogy vajon hol és hogyan is bujtathatnánk ki a bennünk hígnyaként állandóan mozgó lelkiismereti érzékenységet.

Azután akad még mindig valamely hely, ahol valahogyan kimondhatunk. De aki nem jár nagyon nyitott szemekkel, egyszer csak azon veszi magát észre, hogy lépve ment. Soha írott szónak nagyobb szemfényvesztői ily számosan nem tényeztek, mint ma. Barna veszedelemtől beszélni, fasizmust szidni és a takaró alatt a fasizmust fogdosni, hozzádörgölni, ez a tempó. Fasizmust szidni és négy fal között a fajelméletnek, a rekedt berlini kakasnak hajlongani, ez a valóság. Demokráciát játszani és a történelmileg elérhető legmagasabb demokrácia versenyfutóiba belegáncsolni, ha a sörétjük véletlenül a fasizmusra fut: ez a harci eszköz.

A nagy gáncsolások, nagy kerítések és az alattomoságok lovagjait kell lelepleznünk a reformisták és a népiesek között, mert egyuttal a nagy veszteségek idejét is éljük. Amikor egy illyés Gyula, egy Hamvas Béla tapogatózó lecsatlakozását látjuk a fasisztákhoz, Németh Lászlóékhoz, akkor egy percre eláll a lélegzetünk, mert még nem tudjuk, hogy a tiszta szónak ezen kimondói melyik lábukkal teszik meg a következő lépést: a jobbal-e vagy a ballal?

De nem lepődünk meg, amikor a határokon innen érezzük a Németh Lászlók mozgólódását

és látjuk őket kivételesen a polgári irodalom és politikai élet lepedőire. Ez az irodalom, ezzel a politikával együtt jár, mint ahogyan minden irodalom együtt jár az ő lábai alatt terülő politikával. A Németh Lászlóék politikája pedig egy generáció irodalmával jár, amelyben ez a generáció türelmetlenül életet, szerepet, vezérséget követel, mindenütt kimutatható fasiszta indokolásokkal és a hatalom, a források birtokbavételének céljával. Ugyanazzal a céllal, amelynek sokkal durvább, farragatlanabb, műveletlenebb alteregója a müncheni sörshordó tetejéről indult el.

Itt a harc, részükről a szellem nevében folyik, de a cél távol sem oly szellemi, annyira nem az, hogy e hadsereg sok tagja már bizonyosan kis vajaskegyérért is szívesen zsebébe sülyeszti majd a csatabárdot, mint ez már ilyen harcos polgári generációs megmozdulásokban szokásos.

De addig is, amíg a kis va-

jaskenyerek felkínálása megérkezik, vagy amíg a nagy reform honfoglalás bekövetkezik, az ő malmukra ömlik a víz és az ő öklükkel, a friss fiatal ökökkel hadonászik az évezredek reakciója. És ez az ökök előreveti árnyékát és igyekszik a szóra, a véleményre, a kritikára reáborulni, mert ez a másik szellemnek, a másik öntudatnak a fegyvere. És végül is a hátulról való lefegyverzés hasznosabb, mint a nyílt sisakkal való kiállítás.

A mi szellemi harcosaink legnagyobb feladata ma és bizonyosan magyar feladata: tulnán és itt előtölülő Németh Lászlók ellen felvenni a harcot: leleplezni, leleplezni, leleplezni!

TRITON viz

borral, nüsítő italokká
vegyítve elsőrendű. —
Orvosilag is ajánlva!

Megrendelhető **Schwartz,**
Vlahuța-u. 52.—Telefon 292.

A gyűlde ifjaihoz

Petőfi Sándor írta 1848-ban ezt a verset, amely még ma sem vesztett sokat az aktualitásából, amikor mai „gyűldék” igyekeznek eltéríteni az ifjúságot attól, hogy valódi hivatását felismerje.

„Higyjétek el, hogy rókafejszék az
Hová beléptetek,
Ha más bizonyosság nem volna is
Elég az, hogy papok tanyáznak
köztetek.

Pap és ravaszság, pap és árulás,
Pap és mindenrossz... Egy!
Ott a gonoszság, ott van a pokol,
Ahova ily férfiszoknya megy,
Okos volt, aki öltöztetjüket
Barnának rendelé
Fehér ruhát azért nem hordarak,
Mert az sötét lelküket befekettitené,
Mint öltöztetjüket lelkük oly sötét
Ők éjszakának gyermekei
Azért látjuk őket mindenütt,
A szabadság a napfény ellen küz-
deni!

Három szó!

Schwartz

kávéja

JÓ!

Felelős szerkesztő:
BÁRDOS LÁSZLÓ

Minden cikkért a szerzője felel

Laptulajdonos:

„EGY HÉT” Lapkiadóvállalat

Előfizetési díj: Egy óra 12 lei,

3 óra 30 lei, egy évre 120 lei.

Előfizetési díjak postabélyegben is
beküldhetőek

Típopgrafia „MERCUR” S. A. Oradea
Strada Alexandri 11.

Ne sírj bébi

REGÉNY

3

Péter felmegy a hajóra, amely este kilenckor indul és reggel négykor érkezik a legközelebbi városba, ahonnan vonat viszi vissza a szárazföld belsejébe. Egy órával ezelőtt még az egyik kikötő-hotelben feküdt, az első meglepetése az volt, hogy mikor megakart mosakodni és vizet öntött a mosdóba, a porcellán kancsóból pirosra festett víz, hipermangál ömlött ki. Csengetett a szobaasszonynak, aki még mielőtt egyetlen szót is szólhatott volna megkérdezte, hogy milyen nőt akar, vagy talán maga lásson neki a veiközésnek és már nyakába szedte a felsőruháját... Péter gyorsan könnyített magán, de közben a szobaasszonynak volt annyi ideje, hogy megtanítsa egy orosz szerelmi vallomásra: já te ljubju bravenki Zinácska — Szeretlek téged szép Zinácska... Zinácska igaz, hogy szép volt, de Péter nem szerette, viszont tetszett neki a neve, Zinácska, ő egy ilyen nevű leányt lehetne szeretni egyszer és azt mondani neki, já te ljubju... Zinácska kiment és Péter gyorsan leugrott az ágyról, egy hajókürt bugott fel a kikötőben, kékre festett személyszállító hajócska simult az egyik fuvonóhid végéhez, kidobták a partra a köteleket és lehorgonyozták a hajót. Egy óra múlva indul, addig leállították a motort. Az elsőosztályú utasok a hajóban maradtak, csak a hajófenékről jött fel a harmadik osztály levegőt szívni. A kis hajó négyszáz személyt szállított. Az első osztályon áyárosok, vállalkozók és katonatisztek utaztak, a harmadikon napszámosok, akik munkát keresni utaztak Galacba, Chiliából, Sulináról, Tulceából, magukkal vitték a feleségüket és gyermekeiket, a kétnapos utra ágynemüket hozták magukkal, párnákat és nagy kendőket, levetették a cipőiket és bakkancsaikat, a lábujjaik párolgásától még fülettebb szag lett az egyetlen fülkében, amely a hajó fél teneke volt. Itt utaztak még a paraszt-árusok is, akik szőtteket vittek a nagyobb városokba, színes réklit és pruszlikat, meg szőnyegeket. Ott aludtak mind kinyújtózva vagy összegörnyedve egymás mellett, mintha mind-mind testvérek lettek volna a hajó gyomrában.

Péter a fedélzeten áll és arra gondol, hogy nem megy vissza a kisvárosba, ahonnan mindég elvágott, amely gyötörte, ő úgy látta, hogy megette a legszebb éveit a kisváros, talán ha erőszakkal nem tépik le a kisváros emléjéről, még mindég ott csücsül a Kálvária ajtajában és a száraz, tejtelen mellbimbókat ráncigálja. Város, amely már nem tud semmit sem adni gyermekeinek. És újra minden elvonul előtte, milyen szomorú néma film, amit a multja a szemei elé vetít, ő én nem is éltem, sohasem éltem, harmadosztályú jegyem volt az életben, állóhely, ő én mindég csak álltam, egészen hátul, mindenkinek a háta mögött, ő miért, miért is, hogy így volt, a Nagy Pénztárost egyszer megrohmozzák majd és szétverik az ajtót és akkor mindenki beléphet, nem lesznek számozott helyek, ő szent, szent, társadalmi rend, páholy és zsöllye, körszék és zártszék, több a szék, mint az osztály, ő igen, ezt tudjátok, gazdalkodni a saját szakállotokra és a mások bőrére, egyebet sem, de ezt nagyon értitek, de én most már

nem jövök vissza hozzátok, most először itt egy hajó fedélzetén érzem és tudom ezt.

A hajó lassan uszott a vizen, tíz óra volt, az ügyeletes tiszt bekapcsolta a rádiót, ezen az estén Puccini akkordjai rezegtek a hullámokon, a „Butterfly“-t játszották, valahol Milánóban egy színházban, most le kellene menni az elsőosztály társalgójába és azt az aranyszőke nőt felhozni a fedélzetre, a csillagok alá, végigfektetni a padon és elbucszni tőle, mert sohasem fognak találkozni többé, vagy valamelyik nagymellű parasztleányt a hajófenékből, hiszen oly mindég néha, csak nő legyen, akit meglehet kívánni. Milyen egyszerű dolgok ezek — gondolta Péter — és nem értette azokat, akik revolvercsöveket illesztettek a szőke és barna halántékokhoz, köteleket hurkoltak ismeretlen gerendákra, vagy egy bezárt szobában kinyitották a gázcsapot — egy nőért.

Ő élet, ki hátamon hordtam a házam — hol is olvasta ezt, már nem emlékezett rá, semmire sem emlékezett, elaludt a kemény fapadon a fedélzeten, tenyérpárnával a feje alatt, Péter, egy fiatalember, huszonegyéves, érettségizett, egyszerű szürke tisztviselőcske egy gyárban, tizenkét hónapig azután kis harcok, kis szemtelenség, kis svihákság után riporter egy lapnál kisvárosban. Halló, Párisból jelentik, Londonból jelentik, Bécsből jelentik, utóljára ez a kurzus, készülődés a háborura és most vissza az életbe, vagy most először igazán, neki az életnek, amely, úgy érezte, hogy ott fog elkezdődni, abban a pillanatban, amikor leugrik a vonat lépcsőjéről az üvegtetés pályaudvarra, amelynek kijáratánál ezer autó várakozik, hogy az érkezőket felkötözött sebességgel röptessék az igazi, a nagy, a csodálatos élet felé.

Már a vonaton ült és mindent odakoncentrált, hogy este érkezik a nagy városba, a zsebében olyan kevés a pénz, hogy nem is számolja meg, egyszer jól meglehet vacsorázni belőle, de már szobára nem telik, hol fog aludni, mit törődik most ezzel, ő csodálatos száguldás a sín párokon, micsoda kéj ez az egyenletes kattogása a kereknek, most érezte csak, hogy a vágyakról írott összes dalművek milyen silány szerkezetűek, úgy képzelte el, hogy a vágyat ilyen szédületes robogással lehet csak kifejezni és a nagy pillanatban egy mozdonyfülty, ahogy mindent tulharsogóan bele-süvit a levegőbe, ettől lehet igazán szívdobogást kapni, szegény polgárok a nyári éttermek kertjeiben, a lugasok árnyékában, ezért nem fogtok sohasem elindulni, csak ülni, ülni a dobhártyáitokra szórt melódiákkal, amelyekben nem sísteregnek a gőzkazánok és nem süvitenek vonatfültyök, csak limonádé csörgedez és szódavíz, ő nem megyek vissza, nem soha — és úgy nekifeszült a homlokával az ablaküvegnek, mintha sohasem akarna letapadni róla.

Nem látta a körülötte ülő utasokat, akik aludtak, vagy újságot olvastak, beszélgettek, vagy kosztoltak.

(Folytatása következik)